

Najaar 2020

Het Lelieblad

Halfjaarlijkse uitgave IVN afdeling Zoetermeer e.o.

BELEEF DE NATUUR!

Van de redactie

Door Fred Baerveldt

Het thema van dit herfstnummer is insecten. Inderdaad, als je dit nummer doorbladert, zal je heel wat insecten tegenkomen. Insecten die ook nog geteld zijn en er is wat afgeteld in de zoetermeerse parken. Zo zijn er 1780 hommels geteld, 1902 libellen en vlinders spannen de kroon met 15529 exemplaren. Natuurlijk staat de column ook in het teken van insecten.

Wij kregen ook een gedicht toegestuurd over de pissebed. Het eerste wat ik dacht was: 'Maar dat is toch geen insect!' Lees het gedicht van Karin Dendelden, de "Verbeeldster", en je zult merken dat het helemaal goed komt. Natuurlijk gaat het in dit blad niet alleen maar over insecten, want wat is een najaarsuitgave zonder paddenstoelen? Dus paddenstoelen te kust en te keur, tot zelfs een huilende paddenstoel toe. En natuurlijk aandacht voor de paddenstoelenweek, die wederom een groot succes was.

Veel leesplezier!

De foto met hommels op het voorblad is gemaakt door Rob Schouten.

3	Bericht van het bestuur
4	Zoetermeerse hommels
6	Jumping Green in Oosterheem
8	Column: Eigen insecten eerst
9	Paddenstoelenroute Balijbos
10	Eindelijk, daar was hij dan, de vuurlibel
13	De huilende paddenstoel
14	Vlinders in het Westerpark
16	Het Westpunt
18	Het allermooiste van Henk Lubberding

Colofon

IVN ZOETERMEER

www.ivnzoetermeer.nl

info@ivnzoetermeer.nl

VOORZITTER:

per 1 januari 2021 Henk Lubberding

SECRETARIS/PENNINGMEESTER:

Rob Schouten

Zuringvaart 21, 2724 VX Zoetermeer
079-3411828

REDACTIE:

Fred Baerveldt, Bert van der Burg,
Els van Venetië

REDACTIEADRES:

Koerberg 1, 2716 GC Zoetermeer
079-3210383 fred.baerveldt@gmail.com.

LEDENADMINISTRATIE

Taco Slagter

079-3213659 info@ivnzoetermeer.nl

NIEUWSFLITS:

nieuwsflits@ivnzoetermeer.nl

WEBSITE:

webmaster@ivnzoetermeer.nl

DRUKKER:

Editoo B.V. te Arnhem

Van het bestuur

IVN in coronatijd

Toch heel bijzonder, een ALV in coronatijd. Maar deze sobere ledenvergadering, op 3 oktober, waarbij we met heel ruime afstand van elkaar moesten plaatsnemen, is hopelijk een eenmalige ervaring. Toch was het goed om elkaar, al is het van een afstand, weer eens te zien en te spreken.

En om besluiten te kunnen nemen! Zo zijn Elvira Koolstra en Sinie de Jonge nu ook formeel voor een nieuwe termijn als bestuurslid benoemd en is de termijn van Rob Schouten als penningmeester verlengd met drie jaar. Henk Lubberding is benoemd als voorzitter van IVN per 1 januari 2021, wanneer de samenwerking tussen IVN en KNNV een feit zal worden.

Dat was een belangrijk besluit van de ALV: deze stemde in met een samenwerkingsverband van deze twee verenigingen, per 1 januari 2021. De verenigingen blijven zelfstandig, maar werken samen op allerlei terreinen, zoals gezamenlijke bestuursvergaderingen, activiteiten en overleg met o.a. de gemeente. Voor het een federatie wordt moeten er nog enkele hobbels genomen worden. Maar de landelijke koepels hebben toegezegd ons hierin te ondersteunen.

Hoe presenteren wij ons in deze moeilijke tijd? We bestaan als IVN immers om de natuur onder de aandacht te brengen van de inwoners van Zoetermeer. Naast de activiteiten die gewoon door kunnen gaan (zoals het inventariseren van libellen, hommels, vlinders en paddenstoelen, en activiteiten voor groepjes kinderen), is het uitzetten van natuurpleinen een coronabestendige activiteit: iedereen kan op een zelfgekozen moment deze paden bewandelen. De paddenstoelenweek is daar een uitstekend voorbeeld van (zie elders in dit blad). Ook in de Hof van Seghwaert is door IVN een natuur-infopad voor kinderen uitgezet. En op de BeleefRoutes, ontwikkeld door de natuurorganisaties van Zoetermeer, ontdek je vanaf huis bijzondere natuur, cultuur en historie van Zoetermeer. Dit soort paden kunnen we in 2021 met enthousiasme en creativiteit verder ontwikkelen, samen met de KNNV. Nu het geven van 'normale' excursies nauwelijks nog mogelijk is, is dit een prima middel om toch aan ons educatieve doel te werken.

Oproep vrijwilligers

Vrijwilligers gezocht!

Draag jij de natuur een warm hart toe? En ben je iemand die wel eens wil aanpakken? Dan is het een goed idee om een keer te helpen bij activiteiten van de afdeling van IVN in Zoetermeer! Door het hele jaar heen ontplooiën we verschillende activiteiten waar we best een paar handjes extra bij kunnen gebruiken. Dat kan van alles zijn; van het uitzetten van informatiepaden in de natuur tot knutselactiviteiten met kinderen. Wij zijn ook allemaal vrijwilligers en combineren ons werk voor de natuur bij IVN met andere dingen in ons leven. En dus kunnen we ook allerlei soorten hulp gebruiken: het maken van materialen, het ontwerpen van een leuke flyer, foto's maken en een verslagje schrijven, enz. Je hoeft niet heel veel van de natuur te weten, enthousiast meedenken en doen is heel welkom.

Je hoeft niet per sé lid te zijn of te worden. En er is geen minimum tijd die we van je vragen, heel fijn als je een keer met een project wilt meedoen. Meld je aan bij info@ivnzoetermeer.nl als je geïnteresseerd bent! Of bel met 06-40046262/06-27250839.

Zoetermeerse hommels

Tekst en foto's: Rob Schouten

Het zijn leuke beestjes, hommels, met hun wollige en vaak kleurige beharing. Nijver zoekend van bloem naar bloem, doen ze hun werk: na de winter komt de koningin tevoorschijn om zich goed te voeden en een nest te bouwen, vaak ondergronds; uit de eerste eieren komen werksters, die voedsel verzamelen voor hun koningin. En de koningin kan zich helemaal concentreren op het leggen van eieren.

Hommels zijn sociale bijen, iets wat bijna alleen bij honingbijen voorkomt. Dit sociale leven houdt in dat vrouwtjes met elkaar samenwerken bij de nestbouw en het verzorgen van het nageslacht (het 'broed'). Bij hommels is het zelfs zo dat alle eieren gelegd worden door één vrouwtje, de koningin. De andere vrouwtjes, de werksters, zijn dochters van de koningin en leggen zelf geen eieren, maar helpen hun moeder met het nest en het broed.

akkerhommel

Landelijke tellingen

Het gaat niet goed met insecten. En ze zijn hard nodig. Minstens 75 procent van de planten zijn voor hun bestuiving afhankelijk van insecten. En ze vormen een grote voedselbron voor andere soorten en daardoor zijn ze een onmisbare schakel in onze voedselketen.

Naast het tellen van vlinders en libellen worden in Zoetermeer ook hommels geteld. O.a. mensen van IVN doen dat in het Westerpark, tegelijk met de vlindertelling, en apart nog in de Natuurtuin.

Gedurende het telseizoen wordt genoteerd welke soorten er voorkomen en in welke aantallen. De Vlinderstichting beheert deze Landelijke Meetnetten. Zo kunnen we ontdekken of en waar

de hommelsstand achteruit gaat, en onderzoeken wat de oorzaak daarvan is.

Tellingen in Zoetermeer

De hommels worden pas sinds drie (Westerpark) en twee (Natuurtuin) jaar geteld. Er valt dus nog weinig te concluderen uit de resultaten tot nu toe. Het aantal hommels hangt immers niet alleen af van het feit of het in het algemeen goed of slecht gaat met insecten, maar ook of het een nat, droog, warm of koud jaar is geweest. En of er goed en op de juiste momenten is gemaaid! Wel kan er wat gezegd worden over de verschillen tussen de Natuurtuin en de rest van het Westerpark.

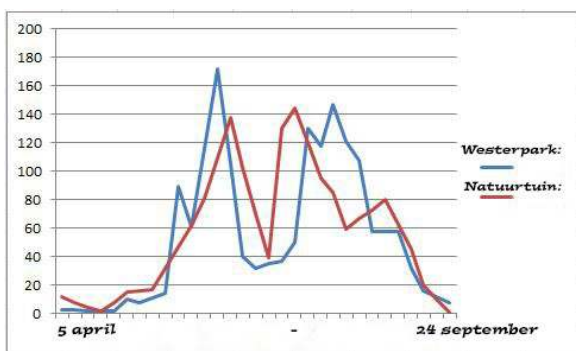

weidehommel

Resultaten

Het valt op dat het aantal hommels dat in de Natuurtuin wordt geteld, niet heel veel verschilt van het aantal in het Westerpark. De aantallen in de Natuurtuin zijn regelmatig zelfs groter, hoewel de secties waarin geteld wordt de helft is van die van het Westerpark. Je kunt daaruit concluderen dat de Natuurtuin voor hommels veel aantrekkelijker is, dankzij de vele bloeiende planten. In het Westerpark zijn zeker dit jaar veel terreintjes overwoekerd door grassen, zuringen brandnetel, en daar valt voor hommels (en veel andere insecten) weinig te halen.

Het overgrote deel van de getelde hommels komt uit een beperkt aantal terreintjes. Niet vreemd dat dit nou net de terreintjes zijn met veel bloeiende inheemse planten en kruiden, zoals kleefkruid en smeerwortel en allerlei andere, vooral paars bloeiende planten.

Meest voorkomende hommels

grote koekoekshommel

In Zoetermeer komen meerdere soorten hommels voor. De akkerhommels komen veruit het meeste voor, met de steenhommel als goede tweede. De aardhommel, misschien de bekendste hommel, komt op de derde plaats.

Tuinhommel, weidehommel en boomhommel verschijnen al vroeg in het jaar, maar komen halverwege het jaar nauwelijks meer voor. Tenslotte zijn er nog de koekoekshommels, hommels die hun eieren in de nesten van bijen leggen; vergelijkbaar dus met het gedrag van de koekoek. Niet zo vaak te zien en vaak lastig te determineren.

Activiteiten

De maatregelen die getroffen zijn i.v.m. de corona crisis hebben ook hun invloed op IVN activiteiten, zoals excursies en de presentaties met de Natuurkoffer.

Zie voor informatie over het al dan niet doorgaan van activiteiten de website van onze vereniging: www.ivnzoetermeer.nl

Soorten en aantallen hommels, in 2020 geteld in Westerpark en Natuurtuin:

akkerhommel	915	grote koekoeks hommel	13
steenhommel	515	boomhommel	11
aardhommel/-complex*	228	veldhommel	8
weidehommel	69	vierkleurige koekoekshommel	2
tuinhommel	18	gewone koekoeks-1 hommel	

Aardhommelcomplex: omdat aardhommel en veldhommel op zicht vaak nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn, kunnen er dus onder deze noemer veldhommels geteld zijn. Alleen het mannetje van de veldhommel is gemakkelijker te onderscheiden van de aardhommel.

geschubde inktzwam

Van de Ledenadministratie

We verwelkomen:

Mevr. M (Maaïke) Pribnow

Mevr. A. (Anita) Stoelwinder

Dhr. C. (Cees) Veltman

We namen afscheid van:

Mevr. A.S. (Tonny) Verschoor-Sienot

Dhr. , B.E. (Berend) Boiten

Dhr. A. van (Adrie) Heerden

Mevr. R. (Rebecca) Hofman

Mevr. C (Carla) van der Burg

Op 5 maart 2020 is Tonny Verschoor overleden. Tonny was de partner van Evert Verschoor. Het bestuur heeft Evert en verdere familie namens onze afdeling gecondoleerd met dit verlies.

Op 15 oktober 2020 hadden we 90 leden.

Jumping Green in Oosterheem

Door Sinie de Jonge

Zijn ze stukken vergeten te maaien? Nee, dat heet Jumping Green. Springend Groen? Het is niet zo mooi als het klinkt. Groen laten springen lukt ons ook niet. Maar wat wel lukt is het creëren van mogelijkheden om te springen voor alles wat in het groen van de berm leeft. Door niet al het gras en bloemen in één keer af te maaien, maar door in de wijk gefaseerd te maaien. De Vermeulen Groep, integraal onderhoudsaannemer in de wijk Oosterheem van de gemeente Zoetermeer, probeert hiermee bijen, insecten en vogels een kans te geven zich te blijven voeden en voort te planten. Zo dragen ze samen met de Gemeente Zoetermeer bij aan ecologisch groenbeheer.

In het verleden was het beleid van de Gemeente Zoetermeer om de bermen langs de wegen meerdere malen per jaar in één keer kort te maaien. Langs de wegen, straten en fietspaden werd de gehele berm aan beide kanten, in één week tijd helemaal gemaaid en opgeruimd. Hierdoor verloor alle fauna die in de berm leefde, op dat moment zijn leef- en voedselgebied. Als dit in een kritieke fase voor een insecten- of

vogel- of ander diersoorten gebeurde, kon het voorkomen dat deze soorten niet in de berm kon overleven of ernstig in aantal terugliepen.

De Gemeente Zoetermeer is al jaren bezig de trend naar een afnemende flora en fauna en een steeds kleinere biodiversiteit om te draaien. De bijenstand vormt daarin een belangrijke schakel. Vanuit dit oogpunt zijn er in dit gebied al diverse bijenvriendelijke natuurlandjes en -stroken ingericht.

Als effect van de gevolgde maaimethode, zien we in de niet gemaaide delen, putters en andere zangvogels zaadjes eten, vlinders, bijen en insecten rondvliegen, rupsen voor de volgende generatie vlinders zich vol eten en kleine diertjes zich verschuilen.

Kortom de gehele fauna kan overleven in de berm en.... als we in september – oktober de andere zijde van de percelen maaien zal een flink deel van de beestjes naar de eerder gemaaide en aangegroeide bermen ‘jumpen’. Hierin kunnen ze dan vrolijk verder leven.

Het gewas dat gedurende het najaar in de vroeg gemaaide bermen groeit blijft ook in de winter maanden staan. Het biedt in de koude tijd schuilgelegenheid, voedsel en een overwinteringsbiotoop voor vele soorten. De aantallen waarin soorten voorkomen zullen stijgen en het

aantal soorten wat in de berm kan leven zal toenemen. Hierdoor krijgt de berm een hogere ecologische waarde.

Ook de kruidenvegetatie krijgt maximale kansen, de voorjaar- en vroege zomerbloeiërs worden na het rijpen van het zaad gemaaid en daardoor niet overwoekerd door late en hoge soorten. In de delen die in het najaar gemaaid worden krijgen de echte zomer en de najaarsbloeiërs de kans om hun groeicyclus te voltooien. Alleen maar winnaars! De soortenrijkdom van dieren en planten in de berm wordt groter.

De Vermeulen Groep zet zich actief in voor het verbeteren van de stand van flora en fauna. Zo onderhouden zij nauwe contacten met stichtingen als IVN, Groene Cirkels, Bijelandschap en Zuid-Hollands Landschap.

Vanuit IVN zet Sinie de Jonge zich heel hard in om de Vermeulen Groep te adviseren bij de uitvoering van het groenonderhoud. Zo heeft ze regelmatig contact met de uitvoerder en heeft ze onlangs de omgevingsmanager en de projectleider mee op pad genomen om ze te wijzen op de bijzondere paddenstoelen die in de wijk groeien. Verder geeft ze tips en doet verbetervoorstellen en deelt ook regelmatig complimenten uit. Kortom, een fijne samenwerking waar beide partijen van leren.

Wandelen begint bij Van Herwijnen

Groot assortiment kleding en
schoenen voor dames en heren

van
Herwijnen
walking & outdoor

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - (079) 3163551
herwijnenzoetermeer.nl

Column Eigen insecten eerst

Door: Rob Schouten

“Hoe zullen we het kleintje noemen?”

“Tsja, ziet er wel apart uit, toch.”

“Beetje militaristisch.”

“Soldaatje?”

“Nee, hij heeft vier streepjes...”

“Da’s een sergeant-majoor. Bij de marine.”

“Ja.... Dat is-ie!”

Zouden zo de namen van insecten worden bedacht?

sergeant majoor

Zeker in de eerste coronamaanden moesten we vooral genieten van ons eigen tuintje. Als we die al hadden. En zo ontdek ik weer de talloze insecten die ons stadstuintje bezoeken. Daarbij kom je de vreemdste namen tegen.

Crème kijkgaatje, aangebrande valkmoet, rood-streepmutsjeslichtmot, groot platlijfje, vaal stamgastje, sigaarzakdrager, bosgeelvlakbladjaager.

En soms kom je iets bijzonders tegen. Zoals de mediterrane prachtblindwants. Een zeldzame wants, die vanuit de Haagse regio Nederland probeert te veroveren.

Regelmatig spelen er zich ook kleine drama's af

glasvleugelspinnendoder

in mijn tuintje. Dat een spin een mug of vlieg te pakken neemt, daar staan we niet meer bij stil. Maar toevallig viel mijn oog op een wesp die een spin in coma steekt: de glasvleugelspinnendoder. En een tijd later zag ik haar nog een keer voorbij lopen, op zoek naar een plekje om de spin op te bergen en er een eitje in te leggen; levend voedsel voor de toekomstige larve. Ze had wel de poten van de spin afgebeten, om hem makkelijker te kunnen vervoeren.

grote dansvliegen prooi

Heel bijzonder was de ontdekking van twee grote dansvliegen op een amoureuus moment. Het mannetje biedt het vrouwtje een gevangen vlieg aan. Het vrouwtje ontvangt dankbaar dit cadeau en zuigt de prooi leeg, terwijl het mannetje de gelegenheid te baat neemt om te paren.

Nu je door de coronacrisis nauwelijks nog naar het buitenland kunt reizen, lijkt voor velen Nederland ineens veel mooier dan gedacht. De natuur in dus, met z'n allen (helaas). En als het kan met de hond (helaas). Nog nooit heb ik zo vaak mijn schoenen moeten schoonmaken en ontgeuren... Maar zo ontdek je wel weer je eigen tuin, een kleine oase voor jezelf waarin je je kunt terugtrekken, zonder mondkapje en zonder looprichtingspijlen. En een plek waar veel meer te zien is dan je in eerste instantie zou verwachten. Op safari dus, in je stadstuintje, op zoek naar je 'eigen' insecten.

Paddenstoelenroute Balijbos. Opnieuw een groot succes!

Door Marina Lurks

Foto's Winnie Koelé en Wilco Pot

Het was een goede zet van de organisatie om al in augustus te beslissen dat de jaarlijkse paddenstoelenweek 2020 geen evenement moest worden met kramen en knutselactiviteiten. Het risico van te veel mensen zonder 1,5 meter afstand was te groot.

Oplossing: een zelfstandig te lopen paddenstoelenroute van ongeveer 2 km tijdens de hele herfstvakantieweek, met onderweg informatiebordjes met leuke weetjes over de paddenstoelen die men tegen zou komen. Er was zelfs gedacht aan kabouters en een elfenbanktafel.

Aanvankelijk zou Staatsbosbeheer aanwezig zijn met de tentoonstellingswagen, maar door de strengere Coronamaatregelen van begin oktober, kon deze activiteit helaas niet meer doorgaan.

Maar...dat wat overbleef was zo'n groot succes! Op vrijdag en zaterdag, voorafgaande aan de start op zondag, zijn alle palen geslagen en de borden neergezet. Ook zijn routepijlen opgehangen en vanaf de straat naar de start van de route, stonden grote houten paddenstoelen die de looproute aangaven naar het beginpunt. Met een heel team van IVN-mensen is een rooster gemaakt, zodat er elke dag twee mensen aanwezig waren die de route inspecteerden. Staan de paddenstoelen er nog? Zijn er interessante paddenstoelen bijgekomen? Zijn er borden vernield of losgewaaid? Op een paar kleine dingen na, is alles in tact gebleven.

En druk dat het was! Veel gezinnen met kleine kinderen, opa's en oma's met kleinkinderen, losse volwassenen met fototoestellen. Nergens waren opstoppen van mensen en iedereen was ontzettend enthousiast en verrast over de verschillende soorten paddenstoelen met hun verhaaltjes erbij. Veel kinderen hadden de tip ter harte genomen om een spiegeltje mee te nemen, al wisten ze soms niet wat ze ermee konden doen. Het zag er in ieder geval interessant uit! Daar waar het kon, werden door de aanwezige IVN'ers vragen beantwoord of informatie gegeven over aanwezige paddenstoelen of over paddenstoelen in het algemeen.

Voor de hele kleintjes (maar eigenlijk ook voor de volwassenen...) waren de houten kabouters

op de picknicktafel vol met elfenbankjes een grote aandachtstrekker. Er zijn op die plek heel veel foto's gemaakt door ouders en grootouders.

Namens alle spekzwoerdzwammen, franjehoeden, geschubde inktzwammen, oortjes, papierzwammetjes, aardappelbovisten, geweizwammetjes en dodemansvingers; dank dat de IVN-vrijwilligers ons weer op de kaart hebben gezet en dat jullie aan de mensen hebben verteld dat we ontzettend nuttig zijn voor het hele ecosysteem!

Speciale dank aan Sinie de Jonge, de aanjager van de jaarlijkse paddenstoelenaandacht in het Balijbos en daarmee de Zwam der Zwammen!

Eindelijk, daar was hij dan, de vuurlibel

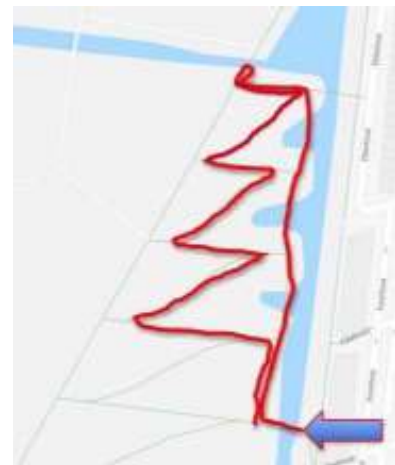
Door Henk Lubberding

De aanleiding destijds voor het instellen van ons stedelijk libellenreservaat was de vondst van een vuurlibel. Van de opening in mei 2013 tot mei 2020 hebben we hem nooit aangetroffen, maar op 21 juni 2020 was het dan toch zover.

vuurlibel, foto Fred Reeder

Vanaf 2018 lopen we een vaste route, uitgezet door de vlinderstichting, en omdat we tussen 2013 en 2017 alleen de plasjes telden, zijn de resultaten onderling niet goed vergelijkbaar en komen alleen de laatste drie jaren aan de orde.

Telroute

Tussen mei en oktober wordt er ongeveer 10 keer geteld, afhankelijk van de weersomstandigheden, door maximaal 2 van de 5 tellers (Rob Schouten, Fred Reeder, Hans Lucassen, Winfried van Meerendonk en Henk Lubberding).

In 2018 zijn er meer libellen geteld dan in de laatste 2 jaren, namelijk 805 in 9 telrondes, dus zo'n 90 per keer. In totaal zijn 18 verschillende soorten aangetroffen; de drie meest voorkomende soorten zijn kleine en grote roodoogjuffer en lantaarntje, alle drie behorend tot de juffers.

In mei en juni is de piek van grote roodoogjuffer, de variabele waterjuffer en de vroege glazenmaker, terwijl de heidelibellen, de paardenbijter en de houtpantserjuffer pas vanaf half augustus verschijnen.

	2020	2019	2018
Aantal tellingen	10	10	9

Juffers

Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	68	38	178
Vuurjuffer	<i>Pyrrhosoma nympha</i>	3	0	0
Grote roodoogjuffer	<i>Erythromma najas</i>	210	29	100
Kleine roodoogjuffer	<i>Erythromma viridulum</i>	38	350	230
Variabele waterjuffer	<i>Coenagrion pulchellum</i>	66	21	134
Watersnuffel	<i>Enallagma cyathigerum</i>	2	0	1
Houtpantserjuffer	<i>Lestes viridis</i>	12	6	8

Libellen

Oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	34	16	13
Vroege glazenmaker	<i>Aeshna isocetes</i>	52	20	37
Blauwe glazenmaker	<i>Aeshna cyanea</i>	1	0	0
Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	3	8	15
Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	2	4	10
Keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	23	13	28

Vuurlibel	<i>Crocothemis erythraea</i>	2	0	0
Glassnijder	<i>Brachytron pratense</i>	0	3	3
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	7	9	18
Steenrode heidelibel	<i>Sympetrum vulgatum</i>	2	2	9
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	0	8	9
Heidelibel spec.	<i>Sympetrum spec</i>	28	24	12
Totaal		546	551	805

keizerlibel tussen de waterranonkels, foto Fred Reeder

Een mooie website voor libellen is <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/libellen-herkennen/>

Boerderij de Vierhuizen
"Natuur voor fijnproevers"

- ❖ Biologische kaasboerderij
- ❖ Natuurboerderij

Theo, Lidia & Freek van Leeuwen
Geerweg 5, Zoeterwoude
www.kaasboerderijdevierhuizen.nl

Winkel open
Ma, wo, vr, za
9.00 – 17.00 u

Ontdekkingstocht in de Hof van Seghwaert

Door Elvira Koolstra

Met de komst van het nieuwe corona virus en de bijbehorende maatregelen, vielen er helaas gaten in de activiteitenkalender van onze afdeling. Met een (grote) groep op pad gaan, samen doorgeven van en kijken naar opvallende planten of mossen of paddenstoelen, over soms smalle paadjes.....het zat er niet in om dit verantwoord te doen en het onderwijs ook ontspannen te laten zijn. Dat vraagt dan om creativiteit: wat kun je in deze situatie nog wél doen? In de gereedschapskist van een natuurgids van IVN zit ook het uitzetten van een natuurpad. Je zet een route uit langs interessante natuur, plaatst er bordjes met weetjes of opdrachten: en het publiek dat langskomt kan op zijn eigen moment en tempo de informatieve tocht lopen. Ik ben in de zomer met collega natuurgids Marian Wedijk hierover gaan brainstormen en dat was voor onszelf al heel fijn, om niet helemaal piepend tot stilstand te komen maar met elkaar leuke initiatieven te blijven bedenken en uitvoeren! Voor de website van onze afdeling heb ik A4'tjes gemaakt die mensen kunnen downloaden en daarmee zelf met de kinderen de natuur in kunnen gaan met opdrachtjes. En Marian heeft bordjes uit haar archief opgediept en voor de oude perenboomgaard de Hof van Seghwaert een speelse informatietocht bedacht. In een samenwerking tussen IVN en de Hof (dankzij Stef Poolman) is deze mini-ontdekkingstocht uitgezet om de deelnemers mee te nemen in de wondere wereld van de natuur. Kinderen vinden het leuk, en hun (groot) ouders genieten onder tussen net zo mee.....

De bedoeling van de tocht is, dat bezoekers hem zelf op elk moment kunnen oppakken. Daarnaast is op een aantal dagen een groep kinderen door Marian meegenomen langs het natuur--avontuur pad. Er werd gekeken, geproefd en geluisterd!

Want natuur beleef je met alle zintuigen: je ziet hoe vruchten en groenten groeien, je proeft een zoete framboos en je hoort de wind en de vogels.....

De mensen van het Hof merkten dat je kinderen er even op moet wijzen en op weg moet helpen, maar na afloop blijkt dan wel dat ze het erg leuk vonden. Ze zijn vrij snel enthousiast, rennen van de ene naar de volgende opdracht. Hoe ouder de bezoeker hoe langer deze het, per kaartje, leuk vindt. Maar dat is ook de kracht van het pad, de bordjes hoeven niet allemaal even aansprekend te zijn, voor ieder wat wils!

De tocht is blijven staan tot en met de herfstvakantie en is hopelijk ook een inspiratie voor onze gidsen van de afdeling: over veel thema's is zo'n natuurpad te maken en er zijn zat mooie plekjes in Zoetermeer waar publiek komt dat vast leuk vindt. In de Hof, stadsboerderijen, de Natuurtuin, een mooi stukje park.....allemaal mogelijkheden voor deze laagdrempelige manier om veel Zoetermeesters te bereiken met wat educa-

tie over onze natuur. Iedereen hoopt natuurlijk dat we snel weer in gezellige groepen de natuur kunnen ontdekken, maar dit hoeven we dan niet te laten vallen, want het is een leuke aanvulling op ons pakket.

Een huilende paddenstoel: "Black tears"

Foto: Marieke Enze-Baerveldt

Planten herkennen via PlantNe

Door Fred Baerveldt

De app Pl@ntNe is gratis te downloaden via de Play Store (Android) en de App Store (Apple). Het is een handige toepassing om met je smartphone planten en bloemen te herkennen. In het kort de werkwijze. Je houdt je mobieltje dicht bij de plant die je wilt determineren en dan gaat de app zoeken naar een foto van een plant die er op lijkt en geeft ook de naam er bij. Ik heb het uitgetoetst en het werkt aardig. Hij werkt op basis van foto's van gebruikers wereldwijd.

Chapeau Henk

Verrassing voor een lid van onze IVN-afdeling Vrijdag 17 juli werd Henk Bessembinders, in het zonnetje gezet.

Van wethouder Groeneveld van de gemeente Zoetermeer ontving hij een Chapeau beeldje, als blijk van waardering voor het werk dat hij al een decennium doet tegen zwerfafval in de wijk Rokkeveen.

Samen met collega's van de opruimgroep werd in gebouw de Regenboog feestelijk stilgestaan bij het goede werk van Henk.

Zijn groene hart houdt niet op bij dit werk, zo heeft Henk bijvoorbeeld ook een grote bijdrage geleverd aan de Idylle in Rokkeveen (in het Hoekstrapark bij de watertoren). Ook is hij al jarenlang een gewaardeerde deelnemer aan de Knotploeg Meer en Woud.

Van die club waren ook collega's aanwezig om de verrassing compleet te maken!

Chapeau Henk!

bloedrode heidelibel mannetje

Vlinders in het Westerpark

Door: Herman van Zoelen, Rob Schouten

Foto's: Rob Schouten

Gaat de vlinderstand in ons land achteruit en heeft dat te maken met verdroging of vermesing? Worden er in het noorden minder vlinders waargenomen dan in het zuiden? Gaat het hooibeestje in de duinen even sterk achteruit als in de rest van het land of is er verschil?

Om dit soort vragen te kunnen beantwoorden, startte De Vlinderstichting in 1990 samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) het Landelijk Meetnet Vlinders. Het doel van dit project is het verzamelen van actuele informatie over de veranderingen in de dagvlinderstand in Nederland. Daarom worden, verspreid over het hele land, routes uitgezet, waar overal op dezelfde manier dagvlinders worden geteld.

groot dikkopje

Westerpark

De vlinderwerkgroep van IVN doet aan dit project mee en telt elk jaar wekelijks van april tot oktober de vlinders in het Westerpark, op een vaste route. Behalve als het te koud is of regent. Want vlinders zijn teerhartig. Als het even tegenzit met het weer, laten ze zich niet zien.

De tellingen in het Westerpark startten al in 1992, door Anja van Beek. In 2007 en 2008 is er niet geteld. In 2009 zette Anke Smits de tellingen weer voort en zocht medetellers. Vanaf toen waren er steeds 4 of 5 mensen die er plezier in hadden om wekelijks een kleine twee uur door het park te wandelen, op zoek naar vlinders. Wel volgens een vaste route met 19 gebieden van 50 x 5 meter.

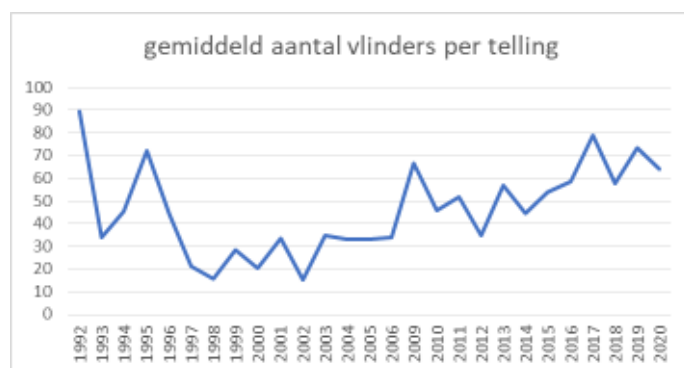
In het Westerpark tellen we veel 'gewone' vlinders. Terwijl elders in Zoetermeer nog wel eens wat bijzondere vlinders werden ontdekt, bleef dat in het Westerpark beperkt tot een enkele oranje luzernevlinder en een aantal distelvlinders, die vanuit Zuid Europa Nederland aandeden. Net als trouwens de gamma-uiltjes, waar je in sommige jaren bijna over struikelde als je door het gras wandelde.

Dit jaar echter werd er een voor het Westerpark nieuwe soort ontdekt: het groot dikkopje (foto links), een soort die vooral op zandgronden en in de duinen te vinden is. Net als het hooibeestje, dat de laatste 11 jaar 6 keer in het Westerpark geteld is.

Soorten

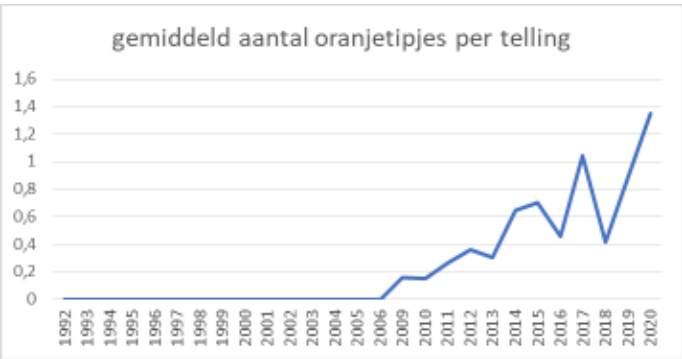
De jaren 1992 tot 2007 zijn niet helemaal te vergelijken met de tellingen van de laatste 11 jaar. De laatste elf jaar werd er geteld door groepjes van twee of meer mensen, tot 2007 door één persoon. Logisch dat het aantal vlinders in de laatste jaren groter was. Daarbij valt wel op dat het aantal vlinders per telling in de laatste 11 jaar niet afgenomen is.

Welke dagvlinders hebben we in 2009 tot en met 2020 gezien?

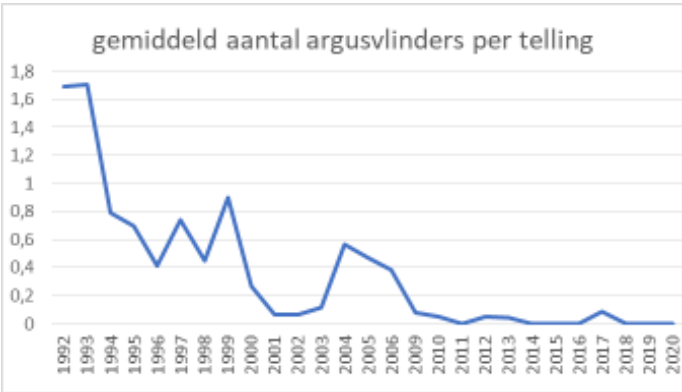

Bruin Zandoogje	4726	Bruin blauwtje	196
Klein geaderd witje	3285	Kleine vos	154
Bont zandoogje	1704	Oranjetipje	150
Dagpauwoog	776	Kleine vuurvlinder	118
Citroenvlinder	760	Boomblauwtje	42
Landkaartje	625	Argusvlinder	7
Groot koolwitje	542	Zwartsprietdikkopje	7
Distelvlinder	517	Hooibeestje	6
Klein koolwitje	507	Groot dikkopje	3
Icarusblauwtje	476	Oranje luzernevlinder	1
Gehakkelde aurelia	464	Koninginnenpage	1
Atalanta	462		

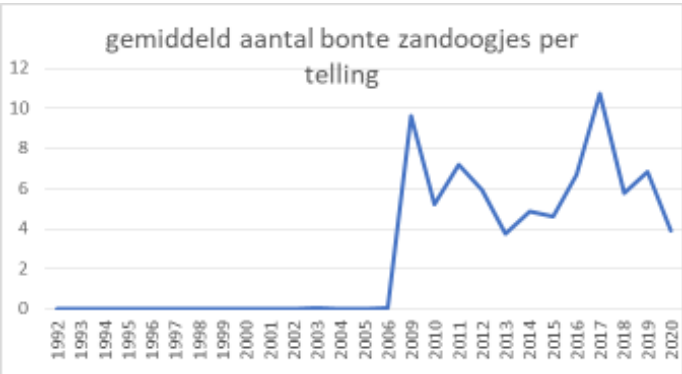
Enkele voor het Westerpark opvallende soorten:

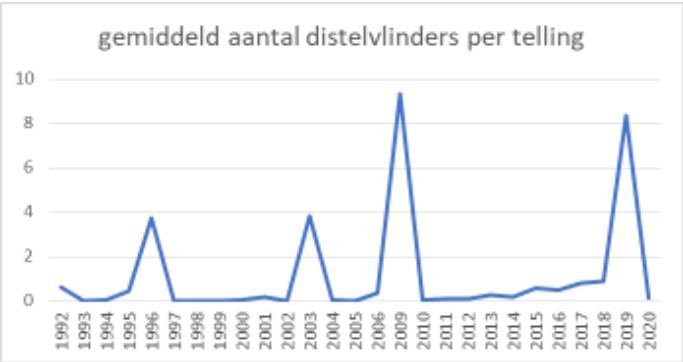
Oranjetipje: heel opvallend, de vlinder werd tot 2006 niet in het Westerpark geteld. Vanaf 2008 komen ze steeds vaker voor. Ook dat is een landelijke trend; het zijn zwervers, die zich steeds meer naar het westen verplaatsen. Het zijn echte voorjaarsvlinders, die in april en mei te zien zijn. De rupsen eten van de pinksterbloem en look-zonder-look.

De **Argusvlinder** werd tot 2000 redelijk vaak gezien in het Westerpark, maar vanaf dat jaar werd deze vlinder een zeldzaamheid. Hoe komt dit? Het is een landelijke trend. Het leefgebied van veel insecten is in Nederland grotendeels verdwenen. Bloemrijke graslanden, bermen vol kleur, tuinen met wilde bloemen: ze worden steeds schaarser. En ook de argusvlinder heeft daar last van. Sinds 1990 is deze vlinder met 98% afgenomen. Wat precies de oorzaak is, weet men (nog) niet.

Het **bonte zandoogje** werd tot 2007 slechts twee keer geteld, daarna zo'n 1700 keer! De vlinder heeft zich dan ook in de afgelopen decennia sterk uitgebreid over het hele land. Eerst was het nog een vlinder die vooral in de bossen te zien was, tegenwoordig zijn ze ook te vinden in bosranden, parken en zelfs in tuinen.

De *distelvlinder* is een verhaal apart. Deze vlinder werd vaak geteld, maar bijna alleen in een aantal jaren, 1996, 2003, 2009 en 2019. Het is dan ook een trekvlinder; het aantal vlinders dat naar Nederland trekt kan van jaar tot jaar sterk verschillen. De grootte van de voorjaarspopulatie in Zuid-Europa en Noord Afrika bepaalt waarschijnlijk de hoeveelheid trekkers. Deze trekkers paren hier; de volgende generatie trekt weer naar het zuiden of sterft in Nederland.

Het Westpunt

Door Fred Baerveldt

Kijk, zo'n bezoekerscentrum heb ik voor ogen (De Vlinder, Alphen a/d Rijn)!

Er wordt hard nagedacht over een nieuw Westpunt. Vooral duurzaamheid en vandalismebestendigheid spelen bij de plannen een belangrijke rol. En dan natuurlijk geen houten gebouw, maar een prachtig van steen opgetrokken bezoekerscentrum. Een gebouw waar we mee voor de dag kunnen komen! Zie de foto!
Maar zover is het nog lang niet. Daarom komt er tijdelijk een kopie van het oude Westpunt bij de Natuurtuin te staan.

VAN DORP
HOUT

**STEL ONLINE
JE EIGEN
SCHUTTING
SAMEN**

BEKIJK ONZE WEBSITE VANDORPHOUT.NL VOOR VELE ACTIES

Van Dorp Hout is een regionale houthandel.
Wij verkopen hout en aanverwante producten
met een buitentoepassing.

OPENINGSTIJDEN
maandag t/m vrijdag van 07:30 tot 17:00 uur
zaterdag van 07:30 tot 16:00 uur

VOORWEG 153 | ZOETERMEER
079 - 3512578 | INFO@VANDORPHOUT.NL
WWW.VANDORPHOUT.NL

Het Pissebed-Sonnet (ode aan)

De opletende lezer kijkt nu verbaasd op
Hoewel 'Pissebed-Sonnet' heus lekker bekt
betreft het hier dus absoluut géén insect
Een geleedpotige op deze plek, wat een flop

Dat is de omgekeerde wereld, een slecht getimede mop!
Maar, nu u het bij dezen toch uit de schrijver trekt
Voilà, het goed bewaarde geheim dat hierbij uitlekt
Een pissebed steekt simpelweg met kop

en schouders uit boven de rest
Zonder racistisch over te willen komen:
Ze zijn gewoon het best

Met zijn uropoden waarmee het z'n dorst lest
Regenererende voelsprietten, kieuwen & zéven potenpaar
Insecten? Die krijgen nul op het request.

Het allermooiste van Henk Lubberding

Door Rob Schouten

Welk stukje natuur vind je het allermooiste in Zoetermeer? Deze keer leg ik de vraag voor aan Henk Lubberding, lid van IVN sinds 2011. Henk Lubberding is ook voorzitter van de KNNV en lid van veel andere natuurorganisaties, zoals de Vogelwerkgroep en Milieudefensie. En als het samenwerkingsverband tussen KNNV en IVN straks een feit is, zal Henk per 1 januari voorzitter zijn van IVN en KNNV.

Hij is, zoals veel KNNV'ers, bioloog. "Natuur" zit dus in zijn bloed, zou je kunnen zeggen.

Uitkijkend op "Oostvoorne" met *parnassia's*

Heb je altijd al belangstelling voor de natuur gehad?

"Ik heb biologie gestudeerd in Groningen met als hoofdvak microbiologie. Mijn belangstelling voor de veldbiologie dateert echter van ver na mijn afstuderen, eerst vogels en pas sinds ik in Zoetermeer woon (1999), ook planten en meest recent libellen en andere insecten".

Wat vind je het mooiste stukje natuur van Zoetermeer?

"Onze achtertuin is voor mij het mooiste plekje in Zoetermeer.

In 1999 zijn we begonnen met het aanleggen van onze miniheemtuin op ongeveer 800 m². Vooral water en oevers zijn leuk en we hebben al onze regenpijpen afgetapt om onze vijvertjes van water te voorzien: de Arme vijver, de Overloopvijver, Oostvoorne en Engbertdijksveen.

Eilandje met Kleine zonnedauw en Moerashertshooi

De **Arme vijver** krijgt alleen puur regenwater en het nutriëntengehalte is laag met een geleidbaarheid van minder dan 100 (ter vergelijking: regenwater 25, kraanwater 450 en Zoetermeers oppervlaktewater meer dan 1200), waardoor er waterdrieblad, wateraardbei en moerashertshooi in groeit. Op een klein eilandje staat verder kleine zonnedauw en op de oever paarbladig goudveil. De **Overloopvijver** krijgt water van de arme vijver, maar we moeten hem zo nu en dan aanvullen, waardoor de geleidbaarheid op kan lopen tot meer dan 300. Hierin groeien blaasjeskruid en waterviolier. De oevers van de vijver zijn bedekt met veenmos met daarin klimopklokje, teer guichelheil, lange zonnedauw, beenbreek en klokjesgentiaan. In beide vijvers huizen veel kikkers, padden, salamanders en libellen. Ook **Oostvoorne** krijgt regenwater, maar het heeft een kalkrijke bodem en dat leidt tot een uitbundige bloei van *Parnassia*; verder staat er echt duizendguldenkruid, bitterling, kantig hertshooi en moeraswespenorchis. De laatste ontwikkeling is ons **Engbertdijksveen**, dat regenwater krijgt van het schuurtje van de burens en een venige bodem heeft, waarin slangenwortel en penningkruid het goed doen. Op de droge stukken in de tuin staan o.a. harige ratelaar, beemdooievaarsbek, kartuizer anjer, prachtanjer, aarmunt en heelblaadjes. De laatste twee zijn ideaal voor allerlei insecten. Tenslotte staan er verspreid in de tuin meer dan 10 inheemse orchideeën.

Incidenteel krijgen we bezoek van een ijsvogel en van Arno van Berge Henegouwen om insecten te fotograferen en te vangen.

Arme vijver met Harige ratelaar en Rietorchis

Zevenblad

Door Winny Koelé

Menige tuinvrouw of -man is niet gecharmeerd van zevenblad. De naam tuinmansverdriet zegt het. Met zijn kruipende wortels breidt het zich uit in ruigten en in onmogelijke hoekjes tussen stenen of balken. In de Middeleeuwen werd zevenblad vooral in de tuinen bij kloosters en kastelen gekweekt. Vaak kan men de planten nog aantreffen op ruïnes. Het kruid was destijds gewijd aan St. Gerardus, de schutspatroon van de jichtlijders. In het tweede gedeelte van de naam *Aegopodium podagraria* vind je het Latijnse woord voor deze kwaal, die bij ons ook wel 'het pootje' wordt genoemd.

Toch heeft deze plant bijzondere eigenschappen. De plant hoort bij de Schermbloemenfamilie en de witte schermbloemen bloeien van juni tot september. De bloemen zijn rauw een aromatische toevoeging aan salades en ook te gebruiken in soepen en eenpansgerechten. De aromatische jonge bladeren kunnen als spinazie worden gekookt. Als het aroma te sterk overheerst is het smakelijker om zevenblad met een

andere bladgroente te combineren. Het leuke van deze plant is dat je er na het maaien weer volop jong en mals blad van kunt oogsten. Het jonge blad kun je toevoegen aan een salade, smoothie of je kunt er een pesto van maken. De zaden worden gedroogd en kunnen als smaakmaker bewaard worden. De smaak lijkt op een combinatie van wortel en peterselie. Let op dat je de juiste plant gebruikt en niet verwart met enkele in Nederland voorkomende zeer giftige soorten.

De plant is rijk aan kalium, magnesium, calcium, mangaan, zink en koper. Ook bevat ze een veelvoud aan Vitamine A en C en eiwitten in vergelijking met bijvoorbeeld kropsla. Verder bevat de plant hars, etherische olie en organische zuren. De plant werkt ontzurend, bloedreinigend en vochtuitdrijvend op de urinewegen. Goed bij nier- en blaasontsteking. Ontstekingsremmend en pijnstillend bij gewrichtspijn. En eetlustopwekkend en aanvullend op de spijsvertering. De wortelstok kun je in de herfst drogen. Met een warm kompres van gekookte wortels en bladeren worden pijnlijke gewrichten, reuma en jicht behandeld. Gekneusd blad wordt gebruikt bij verbranding en insectensteken.

Omdat er in de herfst nog volop jong zevenblad te vinden is heb ik er een pesto van gemaakt. Zie recept: zevenbladpesto

Bronnen:

A.Coenders e.a., Kruiden- en specerijenatlas
S. Guido Fleischhauer e.a., Eetbare wilde planten
Ingrid Kropf, Groot handboek geneeskrachtige planten

Recept zevenbladpesto

Door Winny Koelé

Ingrediënten:

2/3 kop pijnboompitten

2 tenen knoflook

Paar druppels vers geperst citroensap

1 dessertlepel appeldiksap

2 eetlepels edelgistvlokken

(evt. kaas toevoegen i.p.v. edelgistvlokken)

Zout en peper

2 koppen jong zevenblad

Maal alles met de staafmixer, terwijl je voldoende olijfolie toevoegt, tot een mooie, groene pesto.

De pesto smaakt heerlijk bij een (groente)pasta of op een (lijnzaad)cracker.

Of vul er mooie kastanjechampignons of een portobello mee.

Contactpersonen Thema's IVN Zoetermeer

Mossen

Paddenstoelen

Bomen en struiken

Insecten

Natuurkoffer

Natuurfotografie

Geneeskrachtig en eetbaar

Voor informatie: info@ivnzoetermeer.nl

Taco Slagter

Sinie de Jonge

Marian Wesdijk

Rob Schouten

Fred Baerveldt

Wilco Pot

Raymond Kort

Lidmaatschap

Donateur of lid worden?

Steun je het werk van IVN Zoetermeer? Word dan donateur.

Je ontvangt dan twee keer per jaar ons afdelingsblad het Lelieblad en wordt op de hoogte gehouden van onze activiteiten via onze digitale 'Nieuwsflits'. De minimum donatie bedraagt €15,00 per jaar. Een hoger bedrag is uiteraard welkom.

Leden kunnen meedoen met de speciale ledenactiviteiten, ontvangen ons afdelingsblad het Lelieblad, de digitale Nieuwsflits en, vanuit de landelijke organisatie, het magazine Mens en Natuur. De contributie bedraagt € 24,00 per jaar voor leden en € 7,50 voor huisgenootleden.

IBAN: NL38 INGB 0005 5198 00 t.n.v. Penn IVN Afd Zoetermeer

Donaties zijn welkom!

Beëindiging van je lidmaatschap/donateurschap:

Het lidmaatschap wordt aangegaan voor een jaar met ingang van de datum van aanmelding en daarna stilzwijgend steeds met een jaar verlengd.

Opzeggen kan schriftelijk aan de ledenadministratie tot uiterlijk één maand vóór afloop van het lopende lidmaatschapsjaar.

De redactie houdt zich het recht voor ingezonden artikelen niet of op een later tijdstip te plaatsen, in te korten of te wijzigen. Voor het volgende nummer kan tot 12 maart 2021 kopij ingezonden worden.